

ЖИНОЯТ СУБЪЕКТИНИНГ ЖИНОЙИ ҲУҚУҚИЙ ТАСНИФИ ҲАМДА УНИНГ ПРОФИЛАКТИК ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ

ЭРГАШЕВ ИСЛОМ ТЎХТАМУРОД ЎҒЛИ

Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси 3-босқич 314- гуруҳ курсанти

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада Жиноят субъектининг жинойи ҳуқуқий таснифи ҳамда унинг профилактик чора-тадбирларини амалга оширишда тартиби ва тактик усуллари шунингдек алоҳида таъкидлаш зарурки, ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишнинг ҳар бир шакли ўзига хосликка эга.

КАЛИТ СЎЗЛАР

Конституция, жиноят, субъект, маъмурий жавобгарлик, ҳуқуқбузарлик, кодекс, ички ишлар органлари, президент, қонун, қарор, фармон.

КИРИШ

Ҳар қандай фаолият ўз олдида қўйган мақсадига эришиш ва зиммасига юклатилган вазифалар ижросини самарали таъминлаши учун ўзига хос шакл ва усулларга эга бўлади. Шу сингари, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти ҳам ўзининг шакл ва усулларига эга. Бироқ ҳуқуқий фанларда яқин-яқингача ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти шакл ва усулларининг назарий асослари, яъни мазмуни, уларни қўллаш асослари тартиби ва шартлари моҳияти батафсил очиб берилмаганлигини кузатиш мумкин.

АСОСИЙ ҚИСМ

Ҳозирги вақтда хусусан, жиноятларнинг олдини олиш ҳақида сўз юритилганида, асосий эътибор профилактиканинг турлари ва чора-тадбирлар

тизимига қаратиб келинган. Кейинчалик бошқа ҳуқуқ соҳаларида мавжуд бўлган шакл ва усуллар аста-секинлик билан ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасига татбиқ этила бошлади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 18 апрелдаги ПҚ-2896-сонли қарори билан тасдиқланган “Ички ишлар органлари таянч пункти тўғрисидаги низом”нинг 4-бандида “ҳуқуқбузарликлар профилактикаси шакллари ва усулларини амалда қўллаш кўникмаларига эга бўлиш” профилактика инспекторлари лавозимларига тайинланадиган шахсларга қўйиладиган асосий талаблардан бири сифатида қўйилиши, шунингдек “Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бош бошқармаси тўғрисида низом”нинг 2-бобида “қонунчиликни, ҳуқуқни қўллаш амалиётини, шунингдек ҳуқуқбузарликлар профилактикаси шакллари ва усулларини янада такомиллаштириш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш” Бош бошқарманинг асосий вазифаларидан бири сифатида белгиланиши эса ушбу масаланинг аҳамиятини янада долзарблаштирди.

З.С. Зарипов ва М.Ю. Кержнерлар ўзларининг тадқиқотида ҳуқуқбузарликлар профилактикасини «профилактик» ҳамда «ҳуқуқ-тартибот»дан иборат икки шаклдаги фаолият нуқтаи назардан кўриб чиқишган. Яна айрим адабиётларда эса ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг тўртта, яъни ёзма, оғзаки, кўрғазмали электрон шакли тўғрисида тўхтаб ўтилган, аммо уларнинг мазмуни ёритиб берилмаган.

Ўзбек тилининг изоҳли луғатида «шакл» – «кўриниш, расм, тарз, усул» сўзлари билан изоҳланган. «Шакл» тушунчасига янада аниқроқ изоҳ берадиган бўлсак, 1) нарсанинг ташқи кўриниши, сирти қиёфаси, ифодасини; 2) маълум кўриниш, қолипдаги нарса, фигурани; 3) жисмнинг ҳолати, кўринишини; 4) мазмуннинг ифода томони, ташқи кўриниши,

ифодаланишини; 5) бирор нарсани амалга ошириш йўсини, усулини англатиши ойдинлашади. Демак, шакл – маълум бир ҳодиса ёки ҳаракат мазмунининг ташқи кўриниши бўлиб, усулнинг ҳам шакли бўлиши мумкин деган, хулоса шаклланади. Айнан шунинг учун ҳам, Ҳ.Р. Алимов,

Ҳуқуқшунос олимларнинг илмий қарашлари ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси амалиёти таҳлили натижаларига асосланиб ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг шакллари қуйидагилардан иборат тизимда қайд этилади:

- ёзма;
- оғзаки;
- кўргазмали;
- электрон;
- аралаш;
- назорат;
- кўриқлаш;
- кутқарув;
- белгили;
- СМС (ММС) хабар

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси шакллари келтирилган тизими қатъий эмас, илм-фан, техника ва жамият тараққиёти ушбу тизим доирасини янада кенгайтириши мумкин. Мисол учун, яқин йилларгача ҳуқуқбузарликлар профилактикасида техник назорат, жамоатчилик назорати ёки парламент назорати шакллари кузатилмас эди. Эндиликда эса профилактик таъсир кўрсатишнинг ушбу шакллари нисбатан оммалашиб ижтимоий мақоми тобора мустаҳкамланмоқда. Ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг келтириб ўтилган ҳар бир шакли ўзининг мақсади,

вазифаси, кўллаш тартиби ва шартларига эга. Профилактика субъектларининг бу борадаги билимларга эга бўлиши.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтиш жоизки демак, жиноятларнинг субъектининг профилактикасининг ёзма шакли – бу, шахсларга ҳуқуқбузарликлар профилактикасига доир маълумотларни ёзма равишда (қонун, қонуности ҳужжат, оммавий ахборот воситаларининг ёзма материаллари, афиша, эълонлар тахтаси, ёзма афиша кабилар орқали) етказиш, ҳуқуқбузарликлар профилактикасига доир иш юритувни амалга ошириш кабиларга йўналтирилган профилактик фаолият шаклидир.

Фойдананилган адабиётлар

Ўзбекистон Республикаси конституцияси.

Ўзбекистон Республикаси “Ички ишлар органлари тўғрисидаги” қонун.

Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси.

Ўзбекистон Республикаси “Фуқоролар муносабатлари тўғрисидаги” қонун.

2017 йил 18 апрелдаги ПҚ-2896-сонли қарори билан тасдиқланган. “Ички ишлар органлари таянч пункти тўғрисидаги низом”